Wpływ migracji wewnętrznych na rozwój społeczno-gospodarczy Polski po 1989 roku

Termin: 2021-12-31 - 2026-01-10

Kierownik: Przemysław Śleszyński

Wykonawcy: Przemysław Śleszyński, Rafał Wiśniewski

Instytucja zamawiająca: NCN
Numer projektu: 2021/41/B/HS4/02035
Oficjalna strona projektu

Głównym celem projektu jest ustalenie prawidłowości w zakresie migracji wewnętrznych w Polsce wlatach 1989-2020 na podstawie unikalnej macierzy zameldowań i wymeldowań ludności, obejmującejwszystkie rejestrowane przemieszczenia ludności. Baza ta zawiera ponad 4 mln rekordów o 13 mlnzdarzeń, w tym od 2012 roku posiadane są dane o strukturze migracji według płci i wieku (w podzialena 18 pięcioletnich grup). Tę unikalną bazę udało się zgromadzić we współpracy z GłównymUrzędemStatystycznym i dzięki niej nareszcie jest w Polsce możliwe bardziej wyczerpujące zbadania procesówmigracyjnych w całym kraju według jednolitej metodologii w długim przekroju czasowym.Polska jest tu szczególnie interesującym krajem z uwagi na wielkość i duże różnice w zaawansowaniuprocesów urbanizacji. Badania byłyby pierwsze na taką skalę i w takiej szczegółowości przestrzennejpo 1989 r. Wyniki badań pozwoliłyby wreszcie przełamać impas poznawczy, jaki charakteryzuje stanwiedzy na temat migracji wewnętrznych w Polsce. Pomimo wielu już prac na ten temat, niestetywciąż brakuje kompleksowego opracowania, które odpowiedziałoby na kluczowe pytania związanenie tylko z rozpoznaniem kierunków i natężenia migracji, ale miejscem i rolą współczesnych migracjiw Polsce w koncepcjach teoretycznych takich podstawowych procesów, jak urbanizacja czymetropolizacja. Wątłość dorobku migracyjnego wynika z faktu, że statystyka migracji w Polsce jestsłaba, nie obejmuje wszystkich przemieszczeń i jeszcze niedawno uzyskanie szczegółowych macierzyprzepływów albo nie było możliwe, albo było bardzo kosztowne.Celem poznawczym w sensie rozumienia zachodzących procesów, jest uzyskanie nowej wiedzy natemat składnika migracyjnego w rozwoju różnego typu obszarów, w tym ośrodków osadniczych. Jestto naturalne rozszerzenie i kontynuacja wcześniejszych badań migracyjnych, prowadzonych od lat 60.i 70. ubiegłego wieku, a inspirowanych zwłaszcza przez prof. Kazimierza Dziewońskiego i jegouczniów. Stąd też analiza nie jest „zawieszona w próżni", tłem i punktem wyjściowym są licznebadania migracji, systemów osadniczych i urbanizacji prowadzonych w różnych ośrodkachgeograficznych w Polsce. Badania będą porównane z innymi analizami w krajach Europy Środkowej.Z poznawczego punktu widzenia badania mają m.in. odpowiedzieć na pytanie, czy w kierunkach inatężeniu przemieszczeń ludności można dostrzec prawidłowości, zwłaszcza w nawiązaniu doposzczególnych stopni hierarchicznych systemu osadniczego. Jest to problem bardzo ważny, gdyżoznacza nie tylko wykrycie regularności i ewentualne „wpisanie" obserwowanych procesów wistniejące lub budowę nowych hierarchicznych modeli migracyjnych, ale także pewnąprzewidywalność procesów migracji. Szczególnie interesująca wydaje się być odpowiedź na pytanie,czy obserwowany w poprzednich dekadach hierarchiczny model przemieszczeń ludności (Dziewońskii in. 1981, Rykiel 1985) został utrzymany, czy też ustąpił na rzecz struktury bardziej zdezagregowanej,względnie skoncentrowanej wokół przepływów do największych ośrodków (metropolizacja) znajmniejszych jednostek osadniczych, z pominięciem stopni pośrednich (częściowe, wyrywkowewyniki mogłyby na to wskazywać: Śleszyński 2018). Podobnie brak jest badań, potwierdzających lubzaprzeczających przejście Polski do kolejnego etapu migracyjnego, tj. wzrostu znaczenia migracjimiędzymetropolitalnych czy międzymiejskich (Korcelli 1997).Cel metodologiczny projektu stara się przełamać różnego rodzaju ograniczenia i zaproponować nowe,względnie doskonalić istniejące sposoby badań, związane z delimitacją miejskich obszarówfunkcjonalnych (Śleszyński 2013), klasyfikacją funkcjonalną gmin (Śleszyński i Komornicki 2016), czywskaźnikiem atrakcyjności migracyjnej (Śleszyński 2018).Cele praktyczne są związane z zastosowaniem badań w polityce regionalnej i planowaniuprzestrzennym. Przeprowadzone analizy dadzą podstawy do lepszego rozumienia zachodzącychprocesów, a tym samym formułowania bardziej prawdopodobnych wniosków dotyczących rozwojuregionalnego. W rezultacie powinno być możliwe bardziej efektywne i zgodne z potrzebamizagospodarowanie przestrzeni, uwzględniające występujące i spodziewane procesy migracji. Wynikibadań powinny też zostać wykorzystane w prognozach i projekcjach demograficznych. Szczególneznaczenie ma tu kwestia ustalenia roli migracji w procesach depopulacji i rozlewania się miast.

Publikacje

Rozdziały od 2013 roku

- *Owsiński Jan W.*, *Stańczak Jarosław*, Śleszyński Przemysław, Wiśniewski Rafał: Modeling socio-economic phenomena: Some critical thoughts and a positive example. [w]: Proceedings of 23rd International Conference on Informatics in Economy (IE 2024). Recent Results in Education, Research, and Applications. Red. Cristian Ciurea, Paul Pocatilu, Florin Gheorghe Filip. Singapore: Springer, 2025 - s. 277-288.

Artykuły od 2013 roku

- *Stańczak Jarosław Tomasz*, *Owsiński Jan W.*, Śleszyński Przemysław, Wiśniewski Rafał: Modelling Internal Migrations in Poland at the Municipality Level and Their Relationship to Unemployment (2004–2023): Results, Implications and Potential Use. - Applied Spatial Analysis and Policy 2026, 19 - s. 22.
- Wiśniewski Rafał, Mazur Marcin, Duma Patryk, Śleszyński Przemysław: Following Old Routes in New Times: Ukrainian Refugees and Migration Patterns in Poland. - Population, Space and Place 2026, 32, 5 - s. e70310.
- *Owsiński Jan W.*, *Stańczak Jarosław*, Śleszyński Przemysław, Wiśniewski Rafał: Cluster-wise modelling: some issues considered through the example of migrations at municipality level in Poland. - Control and Cybernetics 2025, 54, 4 - s. 487-519.
- *Owsiński Jan W.*, *Stańczak Jarosław*, Śleszyński Przemysław, Wiśniewski Rafał: Modelling and analyzing internal migrations in Poland: the diverse opportunities and paths for the rural areas. - Rural Areas and Development 2025, 19 - s. 61-79.
- Śleszyński Przemysław: Problem drenażu migracyjnego polskiej wsi. - Wieś i Rolnictwo 2025, 209, 4 - s. 83-117.